

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa K.D.

przeciwko Bankowi [...] Spółce Akcyjnej z siedzibą we W.

o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia warunków pracy, zobowiązanie do zaprzestania praktyk dyskryminacyjnych, odszkodowanie, zadośćuczynienie, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych w P.

z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt V Pa [...] /15,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.265 zł (dwa tysiące dwieście sześćdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód K.D. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 19 października 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie art. 18^{3a} § 1, § 2, § 3 i § 4, art. 18^{3b} § 1, art. 18^{3d}, art. 18^{3e} w związku z art. 44 oraz art. 45 § 1 w związku z art. 42 § 1 k.p., polegające na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że uznanie przyczyn wypowiedzenia zmieniającego za konkretne i prawdziwe przesądza o braku

naruszenia wyżej wymienionych przepisów Kodeksu pracy, a tym samym wyklucza uwzględnienie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu, a także naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy: art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie przez pominięcie istotnych dla sprawy dowodów, dokonanie dowolnej (a nie swobodnej) oceny zebranego materiału dowodowego oraz brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, wskutek czego Sąd Okręgowy błędnie ocenił istotne w sprawie okoliczności oraz art. 378 § 1 k.p.c., przez brak rozważenia przez Sąd Okręgowy wszystkich zarzutów podniesionych przez powoda w apelacji, w wyniku czego Sąd Okręgowy nie przeprowadził prawidłowej kontroli instancyjnej rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: „czy w przypadku dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia przez pracodawcę zasady równego traktowania w zatrudnieniu, (art. 18^{3d}), równolegle z odwołaniem od wypowiedzenia warunków pracy i płacy (art. 44 i 45 k.p. w związku z art. 42 k.p.) sąd może odstąpić od badania zasadności takich roszczeń odszkodowawczych po uznaniu, że zaskarżone wypowiedzenie było uzasadnione?”, a także że „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”, co wynika z „rażących uchybień w zakresie prawa materialnego, a także uchybień prawa procesowego mających istotne znaczenie w kontekście rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego”.

W odpowiedzi na skargę strona pozwana Bank [...] Spółka Akcyjna we W. wniosła o wydanie postanowienia o nieprzyjęciu jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z

dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przez istotne zagadnienie prawne, na które powołuje się skarżący, należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego

wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie omawianej przesłanki nie spełnia tak określonych kryteriów.

Na wstępie zaznaczyć należy, że rozbieżności w orzecznictwie dotyczące kwestii, czy pracownik może dochodzić odszkodowania za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu w związku z wadliwym rozwiązaniem umowy o pracę (art. 183d k.p.), jeśli wcześniej nie wystąpił do sądu z roszczeniami, o których mowa w art. 45 § 1 k.p., albo gdy zgłoszenie takich roszczeń okazało się nieskuteczne z uwagi na przekroczenie terminu wynikającego z art. 264 § 1 k.p., rozstrzygnięte zostały uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2016 r., III PZP 3/16 (OSNP 2017 nr 3, poz. 27). W uchwale przyjęto, że wniesienie przez pracownika odwołania od wypowiedzenia (wystąpienie z roszczeniami z tytułu naruszającego prawo wypowiedzenia umowy o pracę na podstawie art. 45 § 1 k.p.) nie jest warunkiem zasądzenia na jego rzecz odszkodowania z art. 18^{3d} k.p. z tytułu dyskryminującej przyczyny wypowiedzenia lub dyskryminującej przyczyny wyboru pracownika do zwolnienia z pracy. Zauważyć jednakże należy, że problem rozstrzygnięty w powyższej uchwale nie ma znaczenia w przedmiotowej sprawie, gdyż powód równocześnie wystąpił o odszkodowanie za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu w związku z wadliwym rozwiązaniem umowy o pracę (art. 18^{3d} k.p.) i o uznanie wypowiedzenia zmieniającego za bezskuteczne (art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 42 § 1 k.p.). Uznanie, że wypowiedzenie warunków pracy i płacy było zasadne, bowiem wskazane w nim przyczyny (niemające charakteru dyskryminującego) okazały się prawdziwe, automatycznie stanowi o tym, że wypowiedzenie to nie jest skutkiem naruszenia zasady równego traktowania. Taka też jest wymowa dość nieprecyzyjnego wyводу Sądu drugiej instancji: „Wówczas Sąd przyjmuje bowiem, że przyczyny podane w wypowiedzeniu rzeczywiście zaistniały, a więc istniały

obiektywnie, a nie dyskryminujące powody, by zmienić łączący strony stosunek pracy”, który należy skonfrontować z twierdzeniem powoda, że rzeczywistą przyczynę wypowiedzenia stanowiła dyskryminacja pośrednia ze względu na „pracę oddziale post-[...]” oraz dyskryminacja bezpośrednia z uwagi na wiek. W konsekwencji Sąd drugiej instancji nie uchylił się od oceny zasadności roszczenia o odszkodowanie z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu, ale dokonał jej przez pryzmat ustaleń odnośnie do rzeczywistych przyczyn wypowiedzenia zmieniającego, które nie potwierdziły, że podane przez pracodawcę powody były w całości lub części nieprawdziwe. W rzeczywistości z argumentacji skarżącego wynika, że Sąd drugiej instancji błędnie odczytał roszczenie powoda w zakresie roszczenia odszkodowawczego, ograniczając je jedynie do działań związanych z wypowiedzeniem zmieniającym.

W rezultacie nie wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy kwestia, „czy w przypadku dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia przez pracodawcę zasady równego traktowania w zatrudnieniu, (art. 18^{3d}), równolegle z odwołaniem od wypowiedzenia warunków pracy i płacy (art. 44 i 45 k.p. w związku z art. 42 k.p.) sąd może odstąpić od badania zasadności takich roszczeń odszkodowawczych po uznaniu, że zaskarżone wypowiedzenie było uzasadnione”.

Odnosząc się natomiast do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art.

398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Wypowiedzi skarżącego nie przekonują, o kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa.

Jeśli naruszenia przepisów dotyczących zakazu nierównego traktowania w zatrudnieniu powód upatruje w wypowiedzeniu umowy o pracę, to w tej sytuacji rozpatrzenie zasadności wypowiedzenia lub naruszenia przez pracodawcę przepisów o wypowiedzaniu umów o pracę obejmuje także ocenę, czy doszło w tym kontekście do dyskryminacji pracownika. Jeżeli zatem wypowiedzenie zostało uznane za zasadne i zgodne z przepisami, uzasadnione jest oddalenie powództwa o odszkodowanie z tytułu dyskryminacji skutkującej rozwiązaniem stosunku pracy. Natomiast inaczej rzecz się ma wówczas, gdy roszczenie odszkodowawcze z art. 18^{3d} k.p. jest jednym z roszczeń dochodzonych przez pracownika po rozwiązaniu stosunku pracy, bez związku z zasadnością lub zgodnością z prawem dokonanego wypowiedzenia. Skarżący podnosi, że zasadniczym oraz kulminacyjnym przejawem dyskryminacji było wręczenie powodowi wypowiedzenia zmieniającego, jednak powód wskazywał na szereg praktyk, które stanowiły „przejaw działań odwetowych wymierzonych wobec powoda”: skrajnie negatywną ocenę roczną wystawioną przez przełożonego za 2014 r. i niedopuszczalny oraz niezgodny z obowiązującą u strony pozwanej procedurą sposób rozpatrzenia odwołania od tej oceny, sposób procedowania i wyniki rozpatrzenia dwóch skarg powoda do Komisji Etyki Biznesu, a także przeniesienie powoda oddziału, który długo wcześniej był przeznaczony do likwidacji, co mogło być wykorzystane w celu wypowiedzenia powodowi umowy o pracę z przyczyn nie dotyczących pracownika na skutek redukcji etatu. Trzeba jednak zauważyć, że powód twierdził, że rzeczywistą przyczyną wypowiedzenia zmieniającego była dyskryminacja pośrednia ze względu na „pracę oddziale post-[...]” oraz dyskryminacja bezpośrednia z uwagi

na wiek, a nie przyczyny podane przez pracodawcę i to do skutków wypowiedzenia zmieniającego w postaci obniżenia wynagrodzenia odnosił poniesioną szkodę oraz jej wysokość. Co więcej, wnosił o ustalenie, że „wypowiedzenie warunków umowy o pracę było nieuzasadnione oraz naruszyło przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę, poprzez naruszenia art. 18.3e § 1 k.p.”, a także stoi w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Natomiast inne praktyki strony pozwanej, wymienione wyżej, nazywał „działaniami odwetowymi na jego osobie (k-99 a.s. - pismo powoda z dnia 9 marca 2015 r.). Nie sposób zatem uznać że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył art. 18^{3a} § 1, § 2, § 3 i § 4, art. 18^{3b} § 1, art. 18^{3d}, art. 18^{3e} k.p.

Jeśli zaś chodzi o zarzuty naruszenia przepisów postępowania, to przypomnieć należy, że wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzenie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Podkreślić też należy, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa

materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Według twierdzeń skarżącego, skarga jest oczywiście uzasadniona, albowiem Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przytoczone w podstawach skargi przepisy prawa procesowego. O istnieniu uzasadnionej drugiej podstawy kasacyjnej przesądza tymczasem nie każde naruszenie przepisów postępowania, ale jedynie takie uchybienie tym przepisom, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), co wymaga wykazania, w jaki sposób te ewentualne uchybienia procesowe Sądu przełożyły się rozstrzygnięcie sprawy. Nie jest zatem wystarczające stwierdzenie, że brak merytorycznego odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do podniesionych zarzutów (które w ocenie Sądu były bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy) „mogło wpłynąć na ocenę materialnych zarzutów podniesionych w apelacji powoda”.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na mocy art. 98 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 i § 9 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).